

Nr 835

Av herr Ohlin m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 40, angående anslag för budgetåret 1965/66 till vissa forskningsråd m. m.

(Lika lydande med motion nr 713 i Första kammaren)

Forskningens dynamiska effekt på praktiskt taget samtliga samhällsfunktioner erkännes numera allmänt. Departementschefen utlovar också i propositionen nr 40 angående anslag till forskningsråden, att »råden kommer att få möjlighet att möta de stegrade krav från forskarnas sida på bl. a. teknisk personal, materiel och apparater, som den snabba utvecklingen på forskningens område framkallar». Denna deklaration uppfylles dock enligt vår mening inte genom de anslag, som departementschefen förordar. Följande drastiska nedskärningar har vidtagits i förhållande till rådets äskanden för forskningsändamål:

	Äskad ökning	Av Kungl. Maj:ts föreslagen höjning
Medicinska forskningsrådet	11 905 000	3 440 000
Samhällsvetenskapliga rådet . . .	1 400 000	510 000
Naturvetenskapliga rådet	12 050 000	4 290 000
Jordbruksforskning	2 755 000	1 050 000
Teknisk forskning	10 800 000	3 000 000

Skillnaderna mellan äskade och föreslagna anslag är så stora att de inger allvarliga farhågor för att centrala forskningsuppgifter blir eftersatta.

Den bild av forskningens villkor, som departementschefen ger, är inte rättvisande. Han upprepar påståendet att ca 50 % av anslagen till universitet och högskolor, arkiv och museer används till vetenskaplig forskning. Visserligen räknade 1955 års universitetsutredning med att ca hälften av anslagen till dessa ändamål användes till forskning, men då under det uttryckliga förbehållet, att denna fördelning snarare uttryckte vad man fann önskvärt än ett faktiskt, redan uppnått, förhållande. Genom ett ökat antal studerande vid universitet och högskolor har och torde även framgent, om ej särskilda åtgärder vidtages, de där verksamma forskarna i allt högre grad utnyttjats för undervisning, varför forskningsdelen successivt minskar. En andel av 15—25 % till forskning av ovannämnda anslag torde ge en mer rättvisande bild av läget. Vi finner det angeläget att den av 1955 års universitetsutred-

ning eftersträvade fördelningen ernås. Detta torde endast vara möjligt genom mycket stora ökningar av anslagen till universitet och högskolor m. m. under de närmaste åren.

Forskningsrådets inbördes samarbete

Från vårt håll har tidigare föreslagits olika åtgärder för att göra forskningsplaneringen mer målmedveten. Vi erinrar här om vårt förslag till föregående riksdag om att frågan om ett särskilt föredragande statsråd för vetenskaplig forskning och därmed sammanhängande högre utbildning omedelbart skulle upptagas till behandling. Samtidigt föreslog vi, att riksdagen skulle uttala som målsättning, att de statliga anslagen till vetenskaplig forskning, exklusive atom- och försvarsforskning, under en femårsperiod skulle fördubblas.

Flera remissinstanser har också understrukit behovet av effektivare planering. Olika förslag har därvid framförts om hur denna fråga bäst skall lösas. Statskontoret, statens speciella organ för rationell administration, framhåller i likhet med flera andra remissinstanser, att hela frågan bör underkastas en mer allsidig utredning. Det ter sig därför otillfredsställande, att departementschefen nöjer sig med att avvakta vissa diskussioner inom rådets samarbetsdelegation. Enligt vår mening fordras här ett mer energiskt grepp. Vi hemställer således, att frågan om den svenska forskningsplaneringen hänskjutes till en skyndsam och allsidig utredning. Bl. a. bör organ som i likhet med statskontoret kan ha relevanta erfarenheter utan att själva beröras av olika ändringsförslag vara representerade.

Medicinsk forskning

Den medicinska forskningen står inför nya stora genombrott på skilda områden. Svenska forskares betydelse för denna utveckling framgår av att i den hårda konkurrensen om anslag från internationella forskningsorganisationer Sverige intagit en ledande plats. På senare år har emellertid dessa anslag till Sverige kraftigt minskat. Samtidigt har apparater blivit mer komplicerade och därmed också mer kostnadskrävande. Det är i detta läge angeläget, att de inhemska anslagen höjs i en sådan takt, att den medicinska forskningen inte stagnerar. Departementschefen anser visserligen, att han tagit hänsyn härtill (s. 63). Enligt vår mening är emellertid det föreslagna anslaget för lågt beräknat.

Medicinska forskningsrådet redovisar i sina äskanden vilka väsentliga forskningsuppgifter som väntar. Från vårt håll har också tidigare särskilt understrukits vissa medicinska forskningsområden.

Vi erinrar här om våra partimotioner om näringsforskning (1965, II: 111) och yrkesmedicinsk forskning (1965 II: 139). Regeringens förslag att begränsa den äskade ökningen av 11 905 000 kr. till 3 440 000 kr. är icke tillfreds-

ställande. Enligt vår mening bör anslaget höjas med 5 440 000 kr. — dvs. 2 milj. kr. mer än departementschefen.

Samhällsvetenskaplig forskning

När riksdagen nyligen fastställde hur Riksbankens jubileumsfond skall användas, markerades hur central den samhällsvetenskapliga forskningen — i vidsträckt bemärkelse — är för en rimlig utformning av t. ex. lokaliserings-, arbetsmarknads- och socialpolitiken. Under åren fram till 1968, då fonden skall ge full utdelning, bör anslagen till samhällsvetenskaplig forskning höjas i en sådan takt, att utbildade forskare då finns tillgängliga att gripa sig an med hittills eftersatta forskningsområden. Därigenom kan man samtidigt attackera vissa särskilt angelägna problem, som inte utan allvarliga olägenheter kan uppskjutas.

Till de frågor som kräver en snabb insats hör en samhällsvetenskaplig forskning kring våra folksjukdomar. Från vårt håll har tidigare i olika sammanhang, senast i vår partimotion om alkoholfrågor (II: 138), understrukits hur viktig en samhällsvetenskaplig forskning i alkoholfrågan är, inte minst för att kunna bedöma effekten av nuvarande förebyggande åtgärder. Frekvensen av alkoholskador varierar starkt mellan olika miljöer. Genom en analys av vilka faktorer som ligger bakom dessa variationer torde förutsättningarna öka för att effektivt angripa alkoholismen. Uppgifter av motsvarande karaktär kan också skapa bättre möjligheter att ingripa mot vissa andra folksjukdomar. För att möjliggöra sådan forskning liksom andra av rådet presenterade uppgifter föreslår vi att anslaget till samhällsvetenskaplig forskning höjs till 3 560 000 kr., vilket innebär en ökning utöver departementschefens förslag med 0,5 milj. kr.

Naturvetenskaplig och teknisk forskning

»Till följd av den f. n. knappa tillgången på forskarutbildad arbetskraft är det nödvändigt, att den disponibla personalen utnyttjas så ändamålsenligt som möjligt. Det är därvid väsentligt att forskningsråden satsar på ökade materiella resurser, bl. a. apparater», skriver departementschefen (s. 53).

Denna riktiga slutsats har fått en alldeles för snäv motivering. Forskarna bör nämligen få nödiga apparater inte bara därför att de är så få, utan framför allt därför att de därmed på lång sikt utnyttjas mest ekonomiskt. Detta är angeläget att fastslå, eftersom engångskostnaderna för apparatinköpen ofta kan överstiga några årslöner. Men kvalificerade forskningsapparater kan därefter fungera under relativt lång tid. Framför allt kan mer djupgående och väsentliga forskningsresultat nås, ju mer förfinade hjälpmedel som ställs till förfogande.

Anslagen till teknisk och naturvetenskaplig, liksom också medicinsk forskning går i stor utsträckning åt just för inköp av dyrbara instrument

och apparater. Enligt vår mening har departementschefen beklagligtvis inte tagit konsekvenserna av sitt ovan citerade uttalande angående värdet av ökad satsning på materiella resurser, t. ex. apparater, när han föreslagit anslagen till naturvetenskapliga och tekniska forskningsråden. Dessutom är det värt påpeka, att med nya tekniska hjälpmedel kommer nya rutinuppgifter in i forskningen. Ett rationellt utnyttjande av apparater och forskare måste därför också innebära ökat antal assistenter och annan personal på lägre nivå.

Vi föreslår, att anslagen till naturvetenskaplig forskning höjs till 19 790 000 kr., dvs. med 2 milj. kr. mer än departementschefens förslag, och till teknisk till 17 500 000 kr., dvs. med 1,3 milj. kr. mer än departementschefen föreslagit.

Jordbruksforskning

Inga delade meningar torde numera råda om hur angelägen biocidforskningen är. Bedömningar skiftar dock om hur stora anslag denna forskning behöver och kan nyttiggöra. Naturresursutredningen har förordat en mycket kraftig uppräknig av medlen för biocidundersökningar. Departementschefen förordar nästan en tredubbling av anslaget. Sett i absoluta tal — den enda relevanta bedömningsgrunden — är emellertid en uppräknig till 700 000 kr. inte tillräcklig. Ett större anslag är desto mer befogat, som denna forskning torde vara av temporär natur — naturresursutredningen avråder från att fasta tjänster inrättas.

Även inom jordbruksforskningen är behovet av dyrbar teknisk apparatur, för att bedriva en effektiv forskning, påtagligt. Vad vi i detta avseende anfört ovan i samband med den naturvetenskapliga och tekniska forskningen äger även här giltighet.

Vi hemställer, att anslaget höjs med 0,5 milj. kr. utöver departementschefens förslag till 4,5 milj. kr.

Med stöd av ovanstående hemställer vi,

att riksdagen vid behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition nr 40 måtte besluta att

1. till *Statens medicinska forskningsråd: Medicinsk forskning* för budgetåret 1965/66 under åttonde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 17 800 000 kr., vilket innebär en höjning med 2 000 000 kr. i jämförelse med Kungl. Maj:ts förslag,

2. till *Statens råd för samhällsforskning: Samhällsforskning* för budgetåret 1965/66 under åttonde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 3 560 000 kr., vilket innebär en höjning med 500 000 kr. i jämförelse med Kungl. Maj:ts förslag,

3. till *Statens naturvetenskapliga forskningsråd: Natur-*

vetenskaplig forskning för budgetåret 1965/66 under åttonde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 19 790 000 kr., vilket innebär en höjning med 2 000 000 kr. i jämförelse med Kungl. Maj:ts förslag,

4. till *Främjande av forskning på jordbrukets område m. m.* för budgetåret 1965/66 under nionde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 4 500 000 kr., vilket innebär en höjning med 500 000 kr. i jämförelse med Kungl. Maj:ts förslag,

5. till *Teknisk forskning* för budgetåret 1965/66 under tionde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 17 700 000 kr., vilket innebär en höjning med 1 500 000 kr. i jämförelse med Kungl. Maj:ts förslag, samt

6. i skrivelse till Kungl. Maj:t begära, att frågan om den svenska forskningsplaneringens organisation underställs en allsidig och skyndsamt utredning.

Stockholm den 8 april 1965

Bertil Ohlin

Sven Wedén

Bertil v. Friesen

Brita Elmén

Sven Gustafson

Cecilia Nettelbrandt

Henning Gustafsson

i Göteborg

i Skellefteå

Sven Antby

Manne Ståhl

C.-G. Enskog